

Ο προεπαναστατικός πολιτισμός του Γένους (Βασίλειος Καϊμακάμης, Αναπλ. καθηγητής ΤΕΦΑΑ-ΑΠΘ)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=182644>]

Αυτό επιτεύχθηκε με τη διδασκαλία, αλλά και την έκδοση βιβλίων και περιοδικών (Ερμής ο Λόγιος, Μέλισσα κτλ.) που ήταν επηρεασμένα από τον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό. Μεγάλη ήταν επίσης η προσφορά τους στο θέμα ενημέρωσης των αρχόντων και των λαών της Δύσης για τα ελληνικά δίκαια, αλλά και στην ίδρυση Ελληνικών Φιλεκπαιδευτικών Εταιρειών[7].

Παράλληλα οι διαφωτιστές στράφηκαν με τα γραπτά και τη διδασκαλία τους στην καλλιέργεια της αυτοσυνειδησίας των Ελλήνων, αλλά και τη σύνδεσή τους με τον πολιτισμό των αρχαίων προπατόρων τους. Κυρίαρχη άποψή τους ήταν ότι οι Έλληνες έπρεπε πρώτα να ανυψωθούν πνευματικά για να μπορέσουν στη συνέχεια να αποκτήσουν την πολιτική τους ανεξαρτησία[8].

Ἐτσι στα γραπτά τους συνδέουν τις αρχαιοελληνικές επιστήμες (ιατρική, φιλοσοφία, γεωγραφία, μαθηματικά, γυμναστική κτλ.) με τις αντίστοιχες της εποχής τους, οι οποίες δεν είναι παρά αντιγραφή και συνέχεια των αρχαίων. Παράλληλα προσπάθησαν να αναδείξουν τη χρησιμότητα της γυμναστικής στα αρχαιοελληνικά πρότυπα, αφού γνώριζαν ότι οι αρχαίοι Ἕλληνες ανέδειξαν τον λαμπρό πολιτισμό τους, έχοντας ως κυρίαρχα στοιχεία στην αγωγή των παιδιών τη γυμναστική και τη μουσική[9]. Επίσης έκαναν αναφορά στους αρχαίους Ολυμπιακούς και στους άλλους πανελλήνιους αγώνες, αφού μέσω αυτών σφυρηλατήθηκε η ένωση και η αυτογνωσία των Ελλήνων, δηλαδή το «όμαιμο, ομόδοξο και ομόγλωσσο»[10].

Στα παραπάνω συγγράμματα δεν έλειψαν και προτάσεις για στρατιωτικές ασκήσεις και στρατιωτική αγωγή[11]. «Όλοι οι Ἕλληνες είναι στρατιώται, όλοι πρέπει να γυμνάζονται εις τα ἄρματα και να ρείχνουν εις το σημάδι. Όλοι πρέπει να μανθάνουν την τακτικήν, ως και αι Ελληνίδες βαστούν μιζράκια (τόξα) εις το χέρι, αν δεν είναι επιτείδιαι εις το τουφέκι...», σημειώνει, μεταξύ άλλων, στο «Σύνταγμά του» ο Ρήγας[12].

Μάλιστα για το σκοπό αυτό (πολεμικό, στρατιωτικό) ο Ρήγας μετέφρασε και ένα εγχειρίδιο περί πολεμικής τέχνης με τον τίτλο «Στρατιωτικόν εγκόλπιον», το οποίο όμως δεν διασώθηκε[13].

Όλα αυτά τα γραπτά με διάφορους τρόπους μεταφέρθηκαν στον τουρκοκρατούμενο Ελληνισμό και από χέρι σε χέρι έφτασαν, όχι μόνο στις συγκροτημένες ελληνικές κοινωνίες, αλλά και στους κλεφταρματολούς που ζούσαν μακριά και κυρίως στην παρανομία.

Το 1800 ο μέγας διδάσκαλος του γένους και αρχιεπίσκοπος **Ευγένιος Βούλγαρης** (1716-1806) σε αρκετά μεγάλη ηλικία (80 χρονών) μεταφράζει το εμπεριστατωμένο βιβλίο του Ιταλού γιατρού Ιερώνυμου Μερκουριάλη (1530-1606), με τίτλο «*Η τέχνη της γυμναστικής*». Ήταν ένα σύγγραμμα, το οποίο περιλάμβανε τις απόψεις των αρχαίων Ελλήνων σοφών για τη γυμναστική (Πλάτων, Αριστοτέλης, Ιπποκράτης, Γαληνός κτλ.).

Με τη μετάφραση λοιπόν αυτή ο Ευγένιος Βούλγαρης επαναφέρει στη ζωή των Νεοελλήνων το κυριότερο συστατικό του πολιτισμού των προγόνων των, δηλαδή τη γυμναστική και μαζί με αυτή τους εξοικειώνει με τον αρχαιοελληνικό θεσμό των Ολυμπιακών Αγώνων. Υπενθυμίζει στους συμπατριώτες του ότι όταν γυμνάζεται κανείς σωστά, συγχρόνως καλλιεργεί τον όλο άνθρωπο, δηλαδή το σώμα και μέσω αυτού το πνεύμα και την ψυχή (εσωτερικό άνθρωπο).

Η Μεγάλη Ιδέα συνδέεται στο νεοελληνικό κράτος με την αρχαιοελληνική παιδεία, την αναβίωση των Ολυμπιακών Αγώνων και την καλλιέργεια του αθλητισμού και του πολιτισμού.

Μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους η πνευματική και πολιτική ηγεσία προσανατολίστηκε κυρίως στη δημιουργία μιας τέτοιας εθνικής ταυτότητας, ώστε να συνδέεται η ελληνοχριστιανική παιδεία με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, κάτι που όπως φάνηκε έκαναν και οι λόγιοι του νεοελληνικού Διαφωτισμού[14].

Ας σημειωθεί ότι στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα, αλλά και πολύ αργότερα η συντριπτική πλειοψηφία των Ελλήνων δεν ζούσε στα στενά όρια του νεοελληνικού κράτους, το οποίο ήταν ακόμη πολύ μικρό, φτωχό και περιορισμένο μέχρι τη Θεσσαλία. Την ίδια εποχή μια από τις κυρίαρχες ιδεολογίες πολλών πολιτικών, διανοούμενων, στρατιωτικών και γενικότερα της άρχουσας τάξης ήταν η λεγόμενη «*Μεγάλη Ιδέα*». Δηλαδή η επέκταση του νεοελληνικού κράτους και η απελευθέρωση όλων των αδελφών Ελλήνων που ζούσαν στην Ήπειρο, τη Μακεδονία, τη Θράκη, την Κωνσταντινούπολη, τον Πόντο, την Ιωνία κτλ.

[Συνεχίζεται]

[7] Καραμπελιάς Γ., «Μετακένωση»- Μεταφορά - Δημιουργία» Άρδην τ. 27./ Κιτρομηλίδης Π., Νεοελληνικός διαφωτισμός, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1999., σσ. 16-19.

[8] Κοραΐς Α. Βίος Αδαμαντίου Κοραΐ συγγραφής παρά του ιδίου, εκ της τυπογραφίας του Εβεράρδου, εν Παρισίοις 1833, σ. 39.

[9] Μουρατίδης Ι., Εισαγωγή στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία. Θέματα φιλοσοφίας Φ.Α. & Αθλητισμού, Θεσσαλονίκη 2009, σσ. 79, 80.

[10] Καϊμακάμης Β., Ειδικά θέματα Ολυμπιακών Αγώνων, Θεσσαλονίκη σσ. 14, 15.

[11] Φανιόπουλος, ο.π., σσ. 90-93.

[12] Στάθης Ε.Σ., Το Σύνταγμα και Θούριος του Ρήγα, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1996, σ. 219.

[13] Φανιόπουλος, ο.π., σ. 91.

[14] Georgiadis, ο.π., S. 367.